

Raport z działalności Muzeum II Wojny Światowej za rok 2012

Muzeum II Wojny Światowej

**Raport z działalności
Muzeum II Wojny Światowej
za rok 2012**

.....
G d a ń s k 2 0 1 3

Spis treści

Najważniejsze wydarzenia 2012 roku	7
Prace nad wystawą główną	11
Budowa Muzeum	23
Zbiory	29
Działalność naukowa i edukacyjna	43
Współpraca krajowa i zagraniczna	57
O Muzeum	63

*Prof. dr hab. Paweł Machcewicz,
dyrektor Muzeum II Wojny Światowej w Gdańsku*

Tworzenie muzeum historycznego rozpoczyna się od sformułowania jego idei. Potem przychodzi kolej na opracowanie scenariusza wystawy i scenografii. Muzeum, które ma być tworem żywym, budzącym emocje, musi mieć w sobie autentyzm. Dialogu z wrażliwością współczesnego widza nie zapewnią ani najbardziej uczone teksty, ani najbardziej wyrafinowane rozwiązania multimedialne, do tego potrzebne są eksponaty – ślady ludzi i wydarzeń, o których chcemy opowiadać. Muzeum II Wojny Światowej ogromną wagę przywiązuje do ich gromadzenia. Spośród niemal dwudziestu tysięcy zebranych już przez nas przedmiotów dużą część stanowią dary ludzi, którzy przekazują często najcenniejsze pamiątki rodzinne. Będą one współtworzyły żywy przekaz opowieści Muzeum.

Ważną częścią tego przekazu będzie także architektura. Budynek Muzeum przemawia swoją symboliczną, ekspresyjną formą, wobec której trudno będzie pozostać obojętnym. Latem 2012 roku rozpoczęła się budowa Muzeum, 1 września został wmurowany kamień węgielny. Będzie ono oddziaływało na zwiedzających na wielu poziomach i różnorodnymi środkami: poprzez wiedzę historyczną, emocje, sztukę.

Paweł Machcewicz
Dyrektor Muzeum II Wojny Światowej

Najważniejsze
wydarzenia 2012 roku

29 stycznia

„Ardeny '44” – edukacyjna inscenizacja walk w Ardenach w 1944 r.

30 stycznia

Piąte posiedzenie Kolegium Programowego Muzeum II Wojny Światowej

16 lutego

Seminarium dla polskich i niemieckich historyków oraz dyrektorów muzeów

7 marca

Otwarcie wystawy „Czerwiec 1941. Najgłębsze cięcie”

25 marca

„Pomorze '45” – inscenizacja edukacyjna, przybliżająca historię Pomorza w 1945 r.

11 maja

Wizyta na Westerplatte wiceprzewodniczącego Komisji Europejskiej Siima Kallasa

14 maja

I Międzynarodowy Festiwal Historyczny „Wiek XX. Anamneses” we Wrocławiu

19 maja

Europejska Noc Muzeów na Westerplatte

24 maja

Posiedzenie inauguracyjne Rady Powierniczej Muzeum II Wojny Światowej

26 maja

Gra terenowa na Westerplatte w ramach X Bałtyckiego Festiwalu Nauki

30 maja

Zakończenie prac archeologicznych na terenie przyszłej siedziby Muzeum II Wojny Światowej

5 czerwca

Podpisanie umowy o współpracy między Muzeum II Wojny Światowej a Chorwackim Muzeum Historycznym i Publiczną Instytucją Kultury Memorialnym Kompleksem Pamięci Jasenovac

15 lipca

Prezentacja czołgu Sherman Firefly, wyremontowanego przez Muzeum II Wojny Światowej podczas V Zlotu Strefy Militarnej w Gostyniu

31 lipca

Podpisanie umowy z firmą Soletanche Polska na rozpoczęcie pierwszego etapu budowy Muzeum II Wojny Światowej

9 września

„Pomorze '39” – inscenizacja edukacyjna poświęcona walkom Wojska Polskiego z armią niemiecką we wrześniu 1939 r.

18 października

Ogłoszenie konkursu na wykonanie prezentacji multimedialnych i filmów na wystawę główną Muzeum II Wojny Światowej

1 sierpnia

Rozpoczęcie pierwszego etapu budowy Muzeum II Wojny Światowej (budowa tzw. suchego wykopu)

10 września

Gala finałowa XVI edycji konkursu „Historia Bliska”

7 listopada

Szóste posiedzenie Kolegium Programowego Muzeum II Wojny Światowej

31 sierpnia

Współorganizacja pierwszego zjazdu Rodzin Westerplattezyków w Gdańsku

13–15 września

„Pamięć Europy” – I Sympozjum instytucji europejskich zajmujących się historią XX w.

14 grudnia

Drugie posiedzenie Rady Powierniczej Muzeum II Wojny Światowej

1 września

Wmurowanie kamienia węgielnego pod siedzibę Muzeum II Wojny Światowej

17 października

Gdańska premiera spektaklu „Elizabeth Watson – Cichociemna”

Prace nad
wystawą główną

Wizualizacja wystawy głównej, blok „Droga do wojny”. Tempora S.A.

W 2012 r. zespół Muzeum przekazał designerom z Tempory scenariusze wszystkich fragmentów wystawy głównej, dokonał wyboru eksponatów i ikonografii oraz wskazał ich rozmieszczenie w projektowanej przestrzeni. Rozpoczęto również opracowywanie podpisów do wystawy.

Wystawa główna Muzeum zajmie powierzchnię niemal 7 tys. m² i będzie jedną z największych wystaw historycznych na świecie. Wystawę będą tworzyły trzy bloki narracyjne. Pierwszy z nich, zatytułowany „Droga do wojny”, poświęcony będzie genezie konfliktu. Nacisk zostanie położony na ukazanie nazizmu, włoskiego faszyzmu, komunizmu i imperializmu japońskiego, które dążyły do obalenia ładu wersalskiego, jako czynników brutalizujących politykę i świadomość ówczesnych ludzi oraz torujących drogę do II wojny światowej.

Wizualizacja wystawy głównej, blok „Droga do wojny”.
Tempora S.A.

Wystawa główna Muzeum zajmie powierzchnię niemal 7 tys. m² i będzie jedną z największych wystaw historycznych na świecie.

Wizualizacja wystawy
głównej, blok „Groza wojny”.
Tempora S.A.

Narracja o polskiej wojnie obronnej w 1939 r. wyznaczy punkt przejścia do bloku tematycznego zatytułowanego „Groza wojny”. Jego dominującym wątkiem będą przeżycia zwykłych ludzi. Pokazanie wojny przez pryzmat losów żołnierzy, jeńców, więźniów obozów, przymusowych robotników, a także kobiet, dzieci i mężczyzn cywilów będzie stanowić najbardziej uniwersalny i zrozumiały dla zwiedzających przekaz – niezależnie od ich narodowości.

Trzecia część ekspozycji, zatytułowana „Długi cień wojny”, będzie łączyła opowieść o zakończeniu wojny z narracją o jej konsekwencjach. Oprócz upadku III Rzeszy, wyzwolenia Europy i zrzućenia bomb atomowych na Japonię przedstawione zostaną m.in. gigantyczne straty ludzkie i materialne, zmiany granic w Europie Środkowej i Wschodniej, sowietyzacja obszarów na wschód od Łaby, a także powojenne przesiedlenia ludności.

Ekspozycję zamykać będzie wielki ekran, na którym ukazane zostaną równolegle najważniejsze wydarzenia po obu stronach żelaznej kurtyny, aż do upadku komunizmu w Europie Środkowej i likwidacji powojennego podziału kontynentu.

Wizualizacja wystawy
głównej, blok „Groza wojny”.
Tempora S.A.

Odrębną częścią wystawy głównej będzie przestrzeń przeznaczona dla dzieci. Będzie to miejsce specjalnie przystosowane do edukacji najmłodszych. Wydzieloną przestrzenią ekspozycyjną będzie też wystawa poświęcona znaleziskom archeologicznym z obszaru byłej dzielnicy Wiadrownia, obecnie terenu budowy Muzeum II Wojny Światowej.

Ważnym etapem prac nad stworzeniem wystawy głównej było ogłoszenie w październiku 2012 r. konkursu na wykonanie prezentacji multimedialnych i filmów. Jego celem jest wyłonienie firmy, która we współpracy z zespołem Muzeum wykona blisko 250 prezentacji multimedialnych i filmów na wystawę główną.

Pierwszy etap budowy Muzeum II Wojny Światowej. Budowa ścian szczelinowych. 3 października 2012 r. Fot. R. Jocher

Budowa Muzeum

*Prace archeologiczne na działce
Muzeum II Wojny Światowej.
Maj 2012 r. Fot. R. Jocher*

*Przedmioty wydobyte podczas
prac archeologicznych.
Maj 2012 r. Fot. R. Jocher*

31 maja 2012 r. zakończono prace archeologiczne, prowadzone przez blisko rok na terenie, gdzie powstaje Muzeum. Archeolodzy dotarli do warstw pochodzących z XVI w. Efektem ich działań było odkrycie dobrze zachowanego układu urbanistycznego dawnej dzielnicy Wiadrownia, zniszczonej w czasie II wojny światowej, wraz z główną jej ulicą Grosse Gasse. Bruk pozyskany z Grosse Gasse posłuży do wyłożenia odcinka głównej alei wystawy. Znalezione również liczne przedmioty codziennego użytku należące do mieszkańców dzielnicy, m.in. narzędzia rzemieślnicze, ceramikę, sztucce, fajki, guziki, monety z różnych okresów archeologicznych. Najciekawsze z nich staną się częścią wystawy poświęconej historii miejsca, w którym powstaje Muzeum.

31 lipca 2012 r. Muzeum podpisało umowę z firmą Soletanche Polska, która wygrała przetarg na wykonanie tzw. suchego wykopu (inaczej szczelnej wanny), stanowiącego pierwszy, a zarazem najważniejszy etap prac związanych z budową. Wykonanie szczelnej wanny, na której zostanie posadowione Muzeum, jest konieczne, ponieważ 80 proc. całej inwestycji stanowi część podziemna, a teren, na którym powstanie budynek, jest silnie nawodniony. Zdecydowało to o wyborze przez projektantów metody wybudowania suchego wykopu w technologii tzw. ściany szczelinowej i przesłony poziomej w postaci korka betonowego.

Do końca 2012 r. zakończono prace nad ścianami szczelinowymi zabezpieczającymi przyszłe Muzeum przed bocznym parciem wody. Zostały one ustabilizowane za pomocą stalowych kotwi, wchodzących w głąb sąsiadujących działek. Z uwagi na rozległość działki muzealnej potrzeba ich około 300.

*Pierwszy etap budowy
Muzeum II Wojny Światowej.
Budowa ścian szczelinowych.
Maj–październik 2012 r.
Fot. R. Jocher*

Uroczystość wmurowania kamienia węgielnego pod siedzibę Muzeum II Wojny Światowej.
1 września 2012 r.
Fot. D. Jagodziński

12 grudnia 2012 r. rozpisano przetarg na generalnego wykonawcę nadziemnej części budynku. Rozpoczęcie tego etapu budowy powinno nastąpić w drugiej połowie 2013 r., po wyłonieniu wykonawcy. Część nadziemna Muzeum będzie miała kształt pochylonego graniastopuła o wysokości ok. 40 m w najwyższym punkcie. Znajdą się tam m.in. biblioteka, sale dydaktyczne i konferencyjne, a na najwyższym poziomie kawiarnia i restauracja z widokiem na Gdańsk.

Wmurowanie kamienia węgielnego pod siedzibę Muzeum II Wojny Światowej

1 września 2012 r. odbyło się uroczyste wmurowanie kamienia węgielnego pod siedzibę Muzeum II Wojny Światowej. Aktu wmurowania dokonali premier Donald Tusk, minister kultury i dziedzictwa narodowego Bogdan Zdrojewski, szef Kancelarii Prezesa Rady Ministrów Tomasz Arabski, prezydent miasta Gdańska Paweł Adamowicz oraz dyrektor Muzeum II Wojny Światowej prof. dr hab. Paweł Machcewicz. W roli kamienia węgielnego wykorzystano fragment białego granitu znaleziony podczas prac archeologicznych i pochodzący z Grosse Gasse, biegnącej w XIX w. przez dzielnicę Wiadrownia. Kamień wraz z podpisanym aktem wmurowania został umieszczony w specjalnym kamiennym cokole.

Egzemplarz maszyny szyfrującej Enigma. Fot. R. Jocher

Zbiory

Do końca 2012 r. w zbiorach Muzeum zarejestrowano ponad 18 tys. obiektów pozyskanych w wyniku zakupów i darowizn. Największą liczbę stanowią przedmioty dokumentujące życie codzienne cywilów i żołnierzy w okresie II wojny światowej, a także militaria, elementy umundurowania i wyposażenia żołnierzy służących w armiach walczących na różnych frontach. Część pozyskanych eksponatów to fotografie, dokumenty, druki ulotne i prasa z lat 1939–1945.

Spośród ciekawych eksponatów, które wzbogaciły w ubiegłym roku kolekcję Muzeum, warto wymienić:

Pamiętki po polskich zesłańcach

- Podarowany Muzeum przez Halinę Młyńczak kufer, zakupiony na zesłaniu przez jej matkę (z domu Szpilewska) od ukraińskiej rodziny. Służył do przechowywania rzeczy osobistych oraz jako miejsce do spania brata pani Haliny Waldemara. Zachowały się fragmenty bogatych zdobień wieka. W środku widoczny podpis, wykonany ołówkiem przez panią Halinę Młyńczak.
- Krzyż z cmentarza zesłańców polskich w byłym „spiecpolisłku” Joźma w obwodzie archangielskim. W zbiorach muzealnych przechowywane są również przedmioty codziennego użytku polskich zesłańców z tego rejonu Dalekiej Północy.
- Wykonany ołówkiem rysunek przedstawiający wnętrze chaty polskich zesłańców. Rysunek jest częścią serii wykonanych przez Bolesławę Sałęgę ilustracji obrazujących życie na zesłaniu w Kazachstanie w miasteczku Urdżar, gdzie autorka przebywała na początku lat czterdziestych.
- Ozdoby choinkowe wykonane z kory brzozy, słomy i papieru przez Stanisława Ścibor-Marchockiego na zesłaniu w grudniu 1941 r. w Aczyńsku (Kraj Krasnojarski).

*Krzyż z cmentarza zesłańców polskich
w byłym „spiecpolisłku” Joźma
w obwodzie archangielskim*

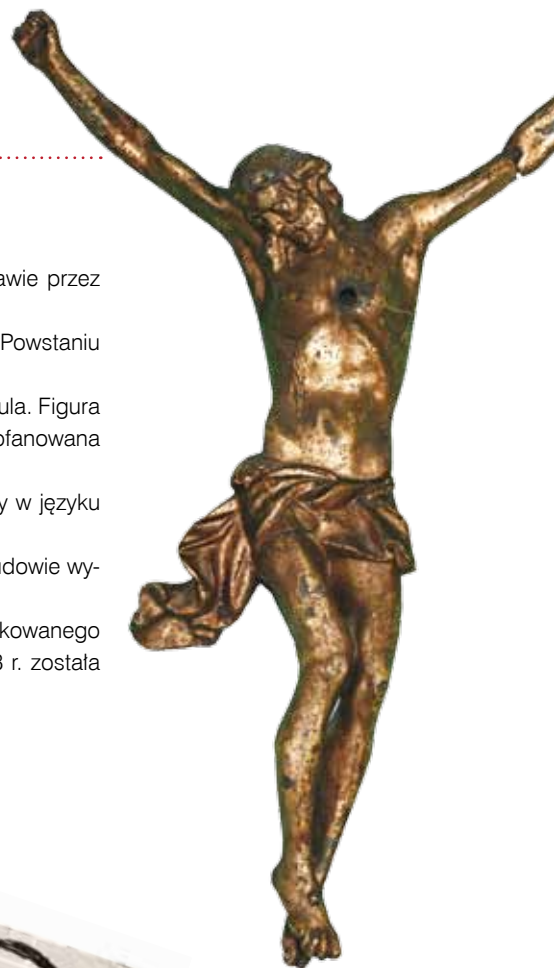
*Ozdoby choinkowe wykonane przez
Stanisława Ścibor-Marchockiego*

*Kufer podarowany Muzeum
przez Halinę Młyńczak*

*Drewniany wózek z lat trzydziestych
lub czterdziestych XX w.
Podobne wózki były używane
przez uchodźców i przesiedleńców*

Życie codzienne

- Destrukt dziecięcej zabawki – wózka, znaleziony w 1945 r. w ruinach getta w Warszawie przez Stanisława Soszyńskiego i подарowany Muzeum.
- Bucik dziecięcy znaleziony przez Stanisława Soszyńskiego w ruinach Warszawy po Powstaniu Warszawskim
- Ołowiana figura Chrystusa z przestrzeliną w lewym boku. W środku wciąż znajduje się kula. Figura pochodzi z jednego z kościołów na Dolnym Śląsku. Najprawdopodobniej została sprofanowana przez żołnierza radzieckiego w 1945 r.
- Opaska służby porządkowej getta w Wilijampole (Kowno). Na opasce widoczne napisy w języku jidysz oraz dwie pieczęcie, w tym jedna z symbolem „SS”.
- Kasetka z inicjałami „W. A.” ze zbioru pamiątek po gen. Władysławie Andersie. Na obudowie wygrawerowano również nazwisko producenta i miejsce: „Szlagman Jeruzalem”.
- Egzemplarz pierwszego wydania *Kamieni na szaniec* Aleksandra Kamińskiego, opublikowanego pod pseudonimem „Juliusz Górecki”. Na rozkaz Armii Krajowej pierwsza edycja z 1943 r. została zniszczona jako ujawniająca metody walki konspiracyjnej.

Kasetka ze zbioru pamiątek po
gen. Władysławie Andersie

„Kamienie na szaniec”,
egzemplarz pierwszego wydania

Ołowiana figura Chrystusa
z przestrzeliną w lewym boku

Pluszowe misie. Zabawki pochodzą
z Wielkiej Brytanii z okresu
II wojny światowej

Plakat „Poland first to fight” autorstwa
Marka Żuławskiego, 1942 r.

Plakat „Precz z wrogiem!”
skierowany do ochotników polskich
w Kanadzie, 1941 r.

Konik na biegunach.
Zabawka z lat trzydziestych XX w.

Niemiecka pralka elektryczna z 1940 r.

Brytyjskie skórzane buty dziecięce
do gry w piłkę nożną lub rugby

Obozy i więzienia

■ Pamiątki po Janinie Wasiljów-Smołeńskiej (ps. „Jachna”), sanitariuszce, m.in. 5 Wileńskiej Brygady Armii Krajowej mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki” (w latach 1944–1946). W 1947 r. została ona aresztowana przez UB i skazana na karę śmierci, którą zamieniono na 15 lat pozbawienia wolności. Karę odbywała w więzieniu w Fordonie oraz w Inowrocławiu. Na wolność wyszła w kwietniu 1956 r. Do Muzeum przekazano m.in. pudełeczko i różaniec wykonane w więzieniu z chleba oraz woreczki na przedmioty osobiste. Na jednym z nich towarzyszki „Jachny” wyszyły daty „1947–1962”, oznaczające lata, które miała spędzić w więzieniu, oraz imiona współwięźniarek.

■ List pisany na korze brzozy, nadany 18 maja 1945 r. z łagru Rieszoty w Kraju Krasnojarskim przez Jana Zdanowicza do jego przyjaciółki Kunegundy Malewskiej. Jan i Kunegunda mieszkali w latach 1941–1942 we wsi Żołudek. W czasie wojny oboje byli związani z partyzantką Okręgu Nowogródzkiego AK. Po opanowaniu terenów przez Armię Czerwoną Jan został zatrzymany i wywieziony w głąb Związku Radzieckiego. Po wojnie przyjaciele już nigdy się nie spotkali, a dalsze losy Jana nie są znane.

Bilet wstępu na olimpiadę zorganizowaną przez jeńców w Oflagu II C Woldenberg między 23 lipca a 13 sierpnia 1944 r.

Karykatury autorstwa ppor. Czesława Andrysiaka, wykonane podczas pobytu w niewoli niemieckiej w Oflagu II B Arnswalde (obecnie Choszczno)

Fragmenty drutu kolczastego pochodzące z ogrodzenia niemieckiego obozu dla jeńców radzieckich (Stalag 325) w Karłowce k. Zamościa

List pisany na korze przez Jana Zdanowicza

Pamiątki po Janinie Wasiljów-Smołeńskiej (ps. „Jachna”)

БССР
Троцкая обл.
Мелуды / с Мелуды
м-ко Мелуды ул. Брестская
Коту Мелишевская Куноз
Красноармейский фронт
Почт. отдел Респондент
Литва № 235/5
Зданович
Иванович

С. П. 1855

[illegible]

Działalność konspiracyjna

- Polska radiostacja AP5, zaprojektowana i zbudowana przez inż. Tadeusza Heftmana, radiotechnika, pioniera komunikacji krótkofalowej w Polsce, pracownika Warszawskiej Wytwórni Radiotechnicznej AVA. Radiostacja została wyprodukowana w 1943 r. w Wielkiej Brytanii. Do Polski trafiła w ramach rzutów lotniczych w 1944 r. W ten model wyposażeni byli m.in. radiotelegrafiści – cichociemni.
- Wieniec z czapki garnizonowej oraz bluza mundurowa – pamiątki po podchor. Marynarki Wojennej Adamie Dedio, skazanym w Gdańsku w 1946 r. przez władze komunistyczne na karę śmierci i straconym za działalność konspiracyjną w powojennej Polsce w ramach antykomunistycznej organizacji „Semper Fidelis – Victoria”.
- Tablica z ul. Gęstej, uszkodzona podczas Powstania Warszawskiego. Zdjęto ją z budynku, obok którego raniono powstańca i ratującą go sanitariuszkę.
- Tabliczka z krzyża nagrobnego (1944 r.) kpr. podchor. Jerzego Martina ps. „Mors”, poległego w wieku 18 lat we wsi Skorosze pod Opaczem 2 sierpnia 1944 r. Jerzy Martin podczas okupacji był żołnierzem plutonu „Lawa” Wydziału Lotnictwa Komendy Głównej Armii Krajowej. W Powstaniu Warszawskim jako członek plutonu osłonowego brał udział w próbie zajęcia lotniska na Okęciu, a następnie w ewakuacji oddziału do Puszczy Kampinoskiej, podczas której poległ. W zbiorach Muzeum znajdują się również tabliczka z napisem „NN” oraz przestrelony helm – oba obiekty zostały zabezpieczone podczas likwidacji grobów powstańczych w 1945 r. Muzeum posiada też kilka tablic nagrobnych obrońców Warszawy 1939 r., ocalonych, podobnie jak tablice powstańcze, przez Stanisława Soszyńskiego w 1945 r.

Polska radiostacja AP5

*Wieniec z czapki garnizonowej.
Pamiątka po podchor. Marynarki
Wojennej Adamie Dedio*

*Tablica z ul. Gęstej uszkodzona podczas
Powstania Warszawskiego*

*Tabliczka z krzyża nagrobnego (1944 r.)
kpr. podchor. Jerzego Martina ps. „Mors”*

Niemiecka harmonijka ustna „Hohner”

*Wykonana ręcznie naszywka naramienna oddziału partyzanckiego AK
„Wybraniec”, jednostki dyspozycyjnej
Kedywu Obwodu Kielce AK
(1943–1944)*

Militaria, życie codzienne żołnierzy

- Bagnet polskiego partyzanta, hełm, granaty, sztylet oraz drobne wyposażenie odnalezione na linii natarcia partyzanckiego pod Osuchami – jednej z największych bitew partyzanckich na ziemiach polskich w czasie II wojny światowej.
- Mundur żołnierza 1 Samodzielnej Brygady Spadochronowej sformowanej na przełomie 1940 i 1941 r. w Szkocji. Brygada brała udział w operacji „Market Garden” we wrześniu 1944 r. Na mundur składają się m.in. brytyjska kurtka maskująca „Denison Smock”, bluza i spodnie Battle-dress P.40, koszula mundurowa, krawat, hełm spadochroniarski, szal i maskująca kurtka spadochroniarska oraz brytyjski plecak P.37.
- Zestaw toaletowy żołnierza amerykańskiego, składający się z maszynki do golenia, buteleczki talku, szczotki, etui na szczoteczkę do zębów, grzebienia, lusterka, nożyczek, 20 opakowań żyletek oraz wazeliny w sztyfcie.
- Drewniana laska wykonana przez żołnierza francuskiego podczas „dziwnej wojny” 1939–1940. Z boku laski widoczny napis: „Souvenir Guerre. 1939. Fait Au Pont Tournant Le 30-4-40”.
- Fiński nóż myśliwski. Rękojeść wyłożona okładziną z kości. Na głowni widoczny napis „Kiestinki 1941” oraz wizerunek zachodzącego słońca. Napis został wykonany przez fińskiego żołnierza na pamiątkę walk w rejonie miejscowości Kiestinki w czasie tzw. wojny kontynuacyjnej (wojny radziecko-fińskiej prowadzonej w latach 1941–1944, będącej następstwem wojny zimowej).
- Brytyjski granatnik przeciwpancerny PIAT Mk I oraz brytyjski ręczny karabin maszynowy Mk II Bren. Stanowiły uzbrojenie armii brytyjskiej oraz oddziałów sojuszników, w tym Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Broń przerzucano również drogą lotniczą na tereny okupowanej Europy. Wykorzystywały ją oddziały partyzanckie m.in. we Francji i w Polsce.

Zestaw toaletowy żołnierza amerykańskiego

Fiński nóż myśliwski

Drewniana laska wykonana przez żołnierza francuskiego podczas „dziwnej wojny” 1939–1940

Helm polski wz. 31, znaleziony na terenie walk na Kępie Oksywskiej we wrześniu 1939 r.

Ciężki karabin maszynowy Maxim wz. 1910

Brytyjski ręczny karabin maszynowy Mk II Bren

Brytyjski granatnik przeciwpancerny PIAT Mk I

Helm niemiecki wz. 1916 z namalowanym wokół helmu biało-czerwonym paskiem i białym orłem, używany przez powstańców warszawskich

Sztylet bojowy Fairbairn & Sykes, używany m.in. przez brytyjskich komandosów

DZIENNIK działań bojowych Komp. Sztabowej 16 Bryg. Czołg.

Dziennik działań Kompanii Sztabowej 16 Brygady
Czołgów, walczącej dnia 1.2.1941

ok. p. dnia 1.2.1941

Porządek dnia: 1. Pułk Czołgów Nr. 715 pht 1.
2. dnia 19.12.1941, Kompania Sztabowa 16 Brygady
Czołgów przeniesiona na kompanię Sztabową 16 Brygady
Czołgów.
Kompania - Słaugowa, Półkole, Holandia.
M. Włocławek 15.
Kwatera Kompanii w domach prywatnych
rozlokowanych.
Stat. 0.2.1941 - Kompania Sztabowa 16 Brygady Czołgów

a) Sztab Brygady
Ofic. 1. sz. - 14
Podoficerów - 6
Kuch. - 2
Kuch. - 2

Razem - 24

Porządek 1. sz. 1941

Niekt. podoficerów

- Fińskie narty przekazane przez Muzeum Wojskowe w Helsinkach. Narty tego typu były używane przez żołnierzy armii fińskiej podczas radziecko-fińskiej wojny zimowej (listopad 1939 – marzec 1940 r.).
- Kolekcja zdjęć 1 Dywizji Pancernej gen. Stanisława Maczka. Fotografie powstały pomiędzy sierpniem a grudniem 1944 r. Kolekcja została przekazana Muzeum przez Władysława Dwojaka i Stefana Galikowskiego, byłych żołnierzy 1 Dywizji Pancernej gen. Stanisława Maczka.
- Dziennik działań bojowych kompanii sztabowej 16 Brygady Pancernej Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Brygada, sformowana 1 września 1941 r., w latach 1941–1943 wchodziła w skład 1 Dywizji Pancernej gen. Stanisława Maczka.

Muzeum zleca konserwację pozyskanych zbiorów, w 2012 r. objęła ona 544 obiekty. Zabiegowi poddano m.in. niemiecką torpedę ćwiczebną G7a, wydobytą z Zatoki Gdańskiej, wagon towarowy produkcji niemieckiej z początku XX w., używany do transportu więźniów i jeńców w czasie II wojny światowej, jedwabne mapy obejmujące m.in. obszar Niemiec, zachodniej Francji i Generalnego Gubernatorstwa, przemycone do jednego z obozów jenieckich w Niemczech, motocykl DKW kampanii rozpoznawczej Wehrmachtu oraz krzyż pochodzący z cmentarza polskich zesłańców byłego „spiecpoliska” Suzima w obwodzie archangielskim.

Muzeum gromadzi relacje świadków II wojny światowej. Do chwili obecnej zebrano ponad 50 notacji filmowych oraz ok. 40 relacji pisanych, zawierających opowieści m.in. o wydarzeniach z września 1939 r., doświadczeniach Sybiraków, życiu codziennym pod okupacją niemiecką i radziecką, terrorku władz niemieckich i radzieckich, działalności konspiracyjnej, partyzantce oraz tajnym nauczaniu.

*Dziennik działań bojowych kompanii
sztabowej 16 Brygady Pancernej
Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie*

*Fińskie narty przekazane przez
Muzeum Wojskowe w Helsinkach*

Zdjęcia eksponatów Jacek Balk

Działalność naukowa
i edukacyjna

Sonderaktion Krakau

Wspomnienia i akt historyczny prof. Stanisława Półnickiego z Krakowa 16 - 18 listopada 1939 roku

Tajemnice Blizny

Wywiad Andrzej Walicki w wywiadzie z r. 1939

Partnerzy czy petenci?

Stwierdzenie i stwierdzenie w polityce zagranicy na przykładzie polskiej i niemieckiej

Wojna po wojnie

Wspomnienia i akt historyczny prof. Stanisława Półnickiego z Krakowa 16 - 18 listopada 1939 roku

Polityka zagraniczna Polski 1938-1939

Cztery decyzje Józefa Becka

NA OBCYCH ZIEMIACH

POLACY NA WYCHODZIE
W CZASIE II WOJNY ŚWIATOWEJ

POLAND

Polacy, Władysław Tyszkiewicz

Wspomnienia i akt historyczny prof. Stanisława Półnickiego z Krakowa 16 - 18 listopada 1939 roku

N

Publikacje

W 2012 r. Muzeum wydało siedem nowych pozycji (w tym jedną w języku niemieckim):

- Zygmunt Starachowicz, *Sonderaktion Krakau. Wspomnienia z akcji przeciwko profesorom uniwersyteckim w Krakowie (6–10 listopada 1939 roku)*, Gdańsk 2012
- Grzegorz Motyka, Rafał Wnuk, Tomasz Stryjek, Adam F. Baran, *Wojna po wojnie. Antysowieckie podziemie w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1953*, Gdańsk–Warszawa 2012
- Marek Kornat, *Polen zwischen Hitler und Stalin. Studien zur polnischen Außenpolitik in der Zwischenkriegszeit*, Berlin 2012
- Marek Kornat, *Polityka zagraniczna Polski 1938–1939*, Gdańsk 2012
- *Tajemnice Blizny. Wywiad Armii Krajowej w walce z rakietami V-2*, red. Rafał Wnuk, Robert Zapart, Gdańsk 2012
- Dušan Segeš, *Partnerzy czy petenci? Słowacy i Słowacja w polityce rządu RP na obczyźnie podczas II wojny światowej*, Gdańsk 2012
- *Na obcych ziemiach. Polacy na wychodźstwie podczas II wojny światowej*, oprac. Ewa Czuchaj, Marta Markowska, Gdańsk–Warszawa 2012 – album obrazujący losy Polaków podczas II wojny światowej, którzy znaleźli się poza granicami kraju, wydany we współpracy z Ośrodkiem Karta.

Wizualizacja wystawy plenerowej „Wilczy Szaniec. Zbrodnia, wojna, pamięć”. Fragment zainscenizowany w jednym z ocalałych baraków

Projekty badawcze

W ubiegłym roku kontynuowano zapoczątkowane już w 2009 r. prace nad projektem badawczym dotyczącym dziejów Głównej Komisji Badania Zbrodni Niemieckich/Zbrodni Hitlerowskich/Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Jego wynikiem ma być publikacja pokazująca strukturę, działalność i znaczenie Komisji w rozliczeniach ze zbrodniami hitlerowskimi w Polsce po II wojnie światowej, a także jej rolę jako ośrodka naukowego i opiniotwórczego.

Rozpoczęto prace nad analizą porównawczą procesu rozliczeń prawnych i politycznych ze zbrodniami i kolaboracją w czasie II wojny światowej w poszczególnych krajach europejskich. W ich efekcie powstanie przekrojowe opracowanie naukowe procesu powojennych rozliczeń, uwzględniające ich porównanie z rozliczeniami dokonywanymi w innych momentach historycznych (m.in. po I wojnie światowej, po wojnie domowej w Hiszpanii, po upadku dyktatur komunistycznych).

Stała wystawa plenerowa „Wilczy Szaniec. Zbrodnia, wojna, pamięć”

W 2012 r. Muzeum rozpoczęło prace nad przygotowaniem stałej wystawy plenerowej w dawnej kwaterze Hitlera „Wilczy Szaniec” w Gierłozie koło Kętrzyna. Celem wystawy jest skupienie uwagi odwiedzających nie tyle na szczegółach techniki wojskowej i fenomenie architektonicznym obiektów

Wystawa „June 1941.
The deepest cut.
The German attack on the
Soviet Union. 24 biographies”.
Wydział Nauk Społecznych
Uniwersytetu Gdańskiego,
7 marca 2012 r.

„Wilczego Szańca”, ile na prawdziwym obliczu państwa totalitarnego, jakim była III Rzesza, a zwłaszcza na jej zbrodniach. Wystawa jest przygotowywana na mocy trójstronnego porozumienia między Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, firmą „Wilcze Gniazdo” j.v. Sp. z o.o. oraz Muzeum II Wojny Światowej. W ramach porozumienia Muzeum przygotowało scenariusz oraz projekt plastyczno-graficzny wystawy. Posłuży on do budowy wystawy, za co odpowiada dzierżawca terenu byłej kwatery – spółka „Wilcze Gniazdo”. W następnych latach Muzeum będzie nadzorować działalność edukacyjną i naukową prowadzoną na tym terenie.

Wystawy czasowe współorganizowane przez Muzeum

1) „June 1941. The deepest cut. The German attack on the Soviet Union. 24 biographies” [Czerwiec 1941. Najgłębsze cięcie. Niemiecki atak na Związek Radziecki. 24 biografie], przygotowana przez Niemiecko-Rosyjskie Muzeum w Berlinie-Karlshorst. Wystawa była pokazywana na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego.

2) „Katyń. Pamięć Narodu Polskiego. Losy ofiar z Zaolzia”. Wystawa zorganizowana z inicjatywy Jana Sechtera, ambasadora Republiki Czeskiej w Polsce, we współpracy ze Stowarzyszeniem „Rodzina Katyńska” w Republice Czeskiej, Kongresem Polaków w Republice Czeskiej oraz Śląskim Krajowym Muzeum w Opawie. Wystawa była prezentowana w Ratuszu Głównego Miasta Gdańska oraz Bibliotece Głównej Uniwersytetu Gdańskiego.

Edukacyjne inscenizacje historyczne

W 2012 r. Muzeum zorganizowało trzy inscenizacje odtwarzające wydarzenia i działania militarne, jakie rozgrywały się podczas II wojny światowej:

Ardeny '44

Inscenizacja nawiązywała do jednej z najśłynniejszych bitew II wojny światowej oraz największej bitwy lądowej, w jakiej brała udział armia amerykańska. Na potrzeby inscenizacji zaaranżowano teren na granicy Gdańska i Gdyni. Udział grup rekonstrukcji historycznych oraz efekty specjalne złożyły się na żywą makietę pola bitwy.

Pomorze '45

Projekt miał na celu przybliżenie uczestnikom inscenizacji historii Pomorza podczas II wojny światowej. W trakcie turystyczno-historycznej wycieczki, zorganizowanej przy udziale grup rekonstrukcji, uczestnicy poznali wątki związane z okupacją niemiecką, Polskim Państwem Podziemnym oraz zajęciem Pomorza w 1945 r. przez Armię Czerwoną. Część trasy biegnącej wzdłuż malowniczo położonej linii kolejowej z Kolbuda do Niestępowa uczestnicy pokonali na drezynach.

Pomorze '39

Celem inscenizacji zorganizowanej na terenie Muzeum – Kaszubskiego Parku Etnograficznego we Wdzydzach Kiszewskich było przekazanie uczestnikom wiedzy historycznej i zobrazowanie walk toczonych przez Wojsko Polskie z armią niemiecką we wrześniu 1939 r. oraz zarysowanie sytuacji ludności cywilnej na terenie Pomorza. Miłośnicy militariów mieli dodatkowo możliwość zobaczenia replik pojazdów używanych w tamtym czasie przez wojska polskie i niemieckie. Inscenizacja miała charakter edukacyjny i zorganizowano ją przy współpracy z Samodzielną Grupą Odtworzeniową „Pomorze”.

Uczestnicy warsztatów
„Muzealny Medi@projekt”.
29 stycznia 2012 r.
Fot. A. Róg

Uczestnicy gry terenowej
na Westerplatte.
X Bałtycki Festiwal Nauki.
Fot. A. Kruślińska

Projekty edukacyjne

Europejska Noc Muzeów na Westerplatte

Muzeum II Wojny Światowej już po raz trzeci brało udział w Europejskiej Nocy Muzeów. Zwiedzanie półwyspu oraz wystawy plenerowej „Westerplatte: Kurort – Bastion – Symbol” zostało uatrakcyjnione udziałem grup rekonstrukcji historycznych. Przedstawiono wydarzenia związane z historią Westerplatte, poczynając od czasów napoleońskich aż po II wojnę światową. Dla zwiedzających przygotowano również wystawę sprzętu wojskowego z lat 1945–1989 oraz pokazy grup paramilitarnych z zakresu taktyk wojskowych i samoobrony. Specjalnie na ten wieczór otwarto Wartownię nr 4, w której pracownicy Muzeum oraz rekonstruktorzy opowiadali o historii tego obiektu i o uzbrojeniu żołnierzy polskich w czasie II wojny światowej. Dodatkową atrakcją stał się przejazd drezynami po nieuczęszczanej na co dzień starej linii kolejowej.

Muzealny Medi@projekt

Warsztaty dziennikarskie i fotoreporterskie skierowane do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Przez cały 2012 r. uczniowie brali udział w zajęciach teoretycznych oraz wydarzeniach plenerowych organizowanych przez Muzeum. Podczas zajęć prowadzonych przez dziennikarzy i fotoreporterów uczniowie poznali podstawy pracy w tych zawodach. Dowiedzieli się m.in., jak pisać relacje, redagować teksty oraz przeprowadzać wywiady. Pogłębiali także wiedzę na temat fotografii prasowej oraz różnych technik fotografowania.

XVI edycja konkursu „Historia Bliska”

Muzeum II Wojny Światowej już po raz trzeci brało udział w przeprowadzeniu konkursu „Historia Bliska”, adresowanego do młodzieży szkół ponadpodstawowych. Konkurs został ogłoszony przez Ośrodek Karta, a wspierają go Urząd do spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych, Biuro Edukacji m.st. Warszawy wraz z Warszawskim Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkołęń oraz Fundacja Batorego. Uczestnicy tej edycji konkursu mieli za zadanie przygotować prace na jeden z trzech tematów: „Polacy i Rosjanie w XX wieku – historie utrwalone i zatarte”, „Pierwsze i ostatnie dni II wojny – kadry pamięci”, „Walka, opór, bunt – wartość i cena niezgody w PRL”.

XVI edycję konkursu ogłoszono w listopadzie 2011 r., a uroczysty finał i rozdanie nagród odbyło się 10 września 2012 r. na Zamku Królewskim w Warszawie. Największym zainteresowaniem cieszył się temat przygotowany przez Muzeum II Wojny Światowej: „Pierwsze i ostatnie dni II wojny – kadry pamięci”. Łącznie nadesłano 237 prac ze 138 szkół oraz 3 bibliotek gminnych ze 105 miejscowości z całej Polski. Zostały one następnie ocenione przez dwuetapowe jury. Przyznano 16 nagród I, II i III stopnia, 22 wyróżnienia I stopnia, a także 26 wyróżnień II stopnia.

Zielona Szkoła Wolności

W 2012 r. Muzeum wraz z Europejskim Centrum Solidarności zainaugurowało warsztaty edukacyjne w ramach tzw. Zielonej Szkoły Wolności dla uczniów szkół gimnazjalnych z województw: zachodniopomorskiego, warmińsko-mazurskiego i podlaskiego. Celem warsztatów jest przybliżenie młodym ludziom historii Gdańska – miasta o szczególnym znaczeniu dla współczesnych dziejów Polski i Europy. Program warsztatów obejmuje m.in. zajęcia z zakresu historii XX w., Akademię Filmową „All About Freedom” oraz zwiedzanie półwyspu Westerplatte i stałej wystawy plenerowej „Westerplatte: Kurort – Bastion – Symbol” z pracownikiem Muzeum II Wojny Światowej.

*Uczestnicy Gali Finałowej
XVI edycji konkursu
„Historia Bliska”.
Fot. M. Sulek*

*Teresa Stepien-Nowicka
w spektaklu „Elizabeth Watson
– Cichociemna”.
Fot. M. Ulatowski*

*Gen. Elżbieta Zawacka.
Ze zbiorów Fundacji General
Elżbiety Zawackiej*

Gdańska premiera spektaklu „Elizabeth Watson – Cichociemna”

17 października 2012 r. na Scenie Malarnia Teatru Wybrzeże w Gdańsku odbyła się zorganizowana przez Muzeum II Wojny Światowej oraz Fundację General Elżbiety Zawackiej z Torunia premiera monodramu pt. „Elizabeth Watson – Cichociemna”. Scenariusz monodramu autorstwa Inki Dowlasz nawiązuje do życiorysu zmarłej w 2009 r. gen. Elżbiety Zawackiej – jedynej kobiety w szeregach cichociemnych. Podczas swej misji używała ona pseudonimu „Elizabeth Watson”.

Szkolenia dla grup rekonstrukcji historycznych

Celem zorganizowanego w listopadzie w Łapinie koło Kolbud szkolenia było zintegrowanie ruchu rekonstrukcyjnego pod auspicjami Muzeum II Wojny Światowej oraz promowanie wysokich standardów etycznych, troski o rzetelność historyczną i podniesienie poziomu znajomości technik odtwarzania wydarzeń historycznych.

W kolejnych latach Muzeum zamierza kontynuować zapoczątkowany w 2012 r. cykl szkoleniowy.

Aktywne zwiedzanie Pola Bitwy Westerplatte

Projekt realizowany przez Muzeum od 2009 r. i skierowany do uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Zakłada przekazanie uczniom informacji na temat przebiegu działań obronnych we wrześniu 1939 r. Ważnym punktem zwiedzania jest zaprezentowanie wystawy plenerowej „Westerplatte: Kurort – Bastion – Symbol” oraz otwartej w 2011 r. ścieżki edukacyjnej.

Europejska Noc Muzeów
na Westerplatte.
19 maja 2012 r.
Fot. D. Jagodziński

Uczestnicy gry terenowej
„Patrol na Westerplatte”.
7 września 2012 r.

Gra terenowa na Westerplatte w ramach X Bałtyckiego Festiwalu Nauki

Gra terenowa dla młodzieży szkół ponadpodstawowych, organizowana na półwyspie Westerplatte, połączona ze zwiedzaniem relikwów architektury obronnej Wojskowej Składnicy Tranzytowej, stałej wystawy plenerowej i ścieżki edukacyjnej. Uczestnicy mieli do wykonania zadania związane z historią półwyspu Westerplatte. Sprawdzano również ich umiejętności w posługiwaniu się mapą i udzielaniu pierwszej pomocy.

Patrol na Westerplatte

Gra terenowa zorganizowana przez Muzeum II Wojny Światowej dla uczniów ze Szkoły Specjalnej nr 2 w Gdańsku. Uczniowie poznali dzieje Wojskowej Składnicy Tranzytowej, rozwiązując zadania przygotowane dla nich przez pracowników działu edukacyjnego Muzeum. Zajęcia uatrakcyjnił udział członków Harcerskiej Grupy Rekonstrukcji Historycznych oraz Stowarzyszenia Rekonstrukcji Historycznej „Wrzesień '39”.

X Rajd Łupaszki szlakiem żołnierzy 5 Wileńskiej Brygady Armii Krajowej mjr. „Łupaszki”

Muzeum było jednym ze współorganizatorów rajdu urządnego na przełomie czerwca i lipca. Uczestnikom przekazano wiedzę na temat działalności oddziału AK mjr. Zygmunta Szendzielarza „Łupaszki” oraz innych oddziałów partyzantki niepodległościowej na terenach Wileńszczyzny i Pomorza w latach 1939–1946. Każdy z nich mógł również zapoznać się ze specyfiką dziejów Pomorza,

Kaszub i Powiśla. Uczestnicy rozwijali swoje umiejętności w sprawnym i samodzielnym poruszaniu się i orientacji w terenie. Podzieleni na patrole, przemierzali pieszo wyznaczone trasy w Borach Tucholskich, wykonując po drodze liczne zadania odwołujące się do historii Polskiego Państwa Podziemnego i antykomunistycznego podziemia niepodległościowego. W rajdzie wzięli udział harcerze, a także uczniowie i członkowie grup rekonstrukcyjnych.

Wydarzenia cykliczne

Przegląd filmowy „Taśmy o wojnie”

Program przeglądu, skierowanego do uczniów szkół ponadpodstawowych, umożliwia im zapoznanie się z dorobkiem filmowym poruszającym różne aspekty II wojny światowej. Tło historyczne fabuły filmowej przedstawiają pracownicy naukowcy Muzeum II Wojny Światowej, natomiast kulisy powstania filmu i dorobek jego twórców omawia filmoznawca. W 2012 r. odbyły się następujące projekcje:

- *Max Manus*, reż. Espen Sandberg, Joachim Roenning; Dania, Niemcy, Norwegia 2008,
- *Podziemny front*, reż. Ole Christian Madsen; Dania, Finlandia, Francja, Niemcy, Norwegia, Szwecja 2008,
- *Charlotte Gray*, reż. Gillian Armstrong; Wielka Brytania, Niemcy, Australia 2001,
- *Siła odwagi*, reż. Jean-Paul Salome; Francja 2008,
- *Walter broni Sarajewa*, reż. Hajrudin Krvavac, Jugosławia 1972.

Wykłady otwarte oraz promocje książek w ramach cyklu „Spotkania z historią”

Muzeum II Wojny Światowej prowadzi cykl wykładów otwartych. W 2012 r. odbyły się następujące spotkania:

Gdańsk

- wykład i promocja książki dr. Jochena Böhlera *Najazd 1939. Niemcy przeciw Polsce*,
- wykład prof. dr. Rolfa-Dietera Müllera na temat niemieckiej agresji na Związek Radziecki w czerwcu 1941 r. w związku z otwarciem wystawy „June 1941. The deepest cut. The German attack on the Soviet Union. 24 biographies” [Czerwiec 1941. Najgłębsze cięcie. Niemiecki atak na Związek Radziecki. 24 biografie], przygotowanej przez Niemiecko-Rosyjskie Muzeum w Berlinie-Karlshorst,
- promocja książki prof. Bogdana Chrzanowskiego, *Delegatura Rządu RP na Kraj na Pomorzu*,
- wykład Ivo Pejakovicia pt. „Chorwacja w czasie II wojny światowej – pomiędzy kolaboracją a oporem”,

Promocja książki dr. Jochena Böhlera „Najazd 1939. Niemcy przeciw Polsce”.
12 stycznia 2012 r.

Warszawa

■ promocja książki *Wojna po wojnie. Antysowieckie podziemie w Europie Środkowo-Wschodniej w latach 1944–1953* autorstwa Grzegorza Motyki, Rafała Wnuka, Tomasza Stryjka, Adama F. Barana, **Kraków**

■ promocja książki Zygmunta Starowicza *Sonderaktion Krakau. Wspomnienia z akcji przeciwko profesorom uniwersyteckim w Krakowie (6–10 listopada 1939 roku)*, zorganizowana we współpracy z Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W ramach „Spotkań z historią” i we współpracy z Fundacją im. Arkadiusza Rybickiego Muzeum II Wojny Światowej zorganizowało także promocję książki prof. dr. hab. Pawła Machcewicza pt. *Spory o historię 2000–2011*. W dyskusji o najważniejszych wydarzeniach ostatniej dekady oprócz autora udział wzięli historyk dr hab. Aleksander Hall oraz zastępca dyrektora Muzeum Powstania Warszawskiego dr Dariusz Gawin.

Współpraca krajowa
i zagraniczna

Podpisanie umowy o współpracy między Muzeum II Wojny Światowej a Chorwackim Muzeum Historycznym i Publiczną Instytucją Kultury Memorialnym Kompleksem Pamięci Jasenowac. 5 czerwca 2012 r.

Seminarium dla polskich i niemieckich historyków oraz dyrektorów muzeów. Od lewej: prof. Joachim von Puttkamer, dr Tomasz Kranz, Piotr Tarnowski, dr Piotr Cywiński. 16 lutego 2012 r.

Muzeum II Wojny Światowej współpracuje z wieloma instytucjami muzealnymi w kraju i za granicą. Ożywione kontakty, poparte umową o współpracy, Muzeum utrzymuje m.in. z Królewskim Muzeum Sił Zbrojnych i Historii Wojskowości w Brukseli, Muzeum Słowackiego Powstania Narodowego w Bańskiej Bystrzycy, Muzeum Wielkiej Wojny Ojczyźnianej w Kijowie, Ośrodkiem Karta, Europejskim Centrum Solidarności w Gdańsku, Muzeum Auschwitz-Birkenau w Oświęcimiu i Muzeum Stutthof w Sztutowie. W 2012 r. Muzeum pozyskało kolejnych partnerów zagranicznych. Umowa z Chorwackim Muzeum Historycznym umożliwi wykorzystanie części zgromadzonych tam eksponatów na wystawie głównej w Gdańsku. Z kolei porozumienie zawarte z Publiczną Instytucją Kultury Memorialnym Kompleksem Pamięci Jasenovac oprócz współpracy naukowej i oświatowej obejmie m.in. wspólną działalność wydawniczą. Cenne dla powstającej wystawy oraz działalności badawczej są również nawiązane w zeszłym roku kontakty z chińskim Muzeum Jednostki 731, upamiętniającym zbrodnie tajnej jednostki wojskowej cesarskiej armii japońskiej, jakich dopuszczała się ona podczas II wojny światowej na ludności chińskiej.

W ramach współpracy muzealnej i naukowej Muzeum zaprosiło dyrektorów czołowych polskich i niemieckich muzeów zajmujących się tematyką II wojny światowej do Gdańska. W zorganizowanym w lutym 2012 r. seminarium wzięli udział przedstawiciele m.in. Fundacji Miejsca Pamięci Buchenwald i Dora-Mittelbau, Muzeum Bundeswehry w Dreźnie, Państwowego Muzeum na Majdanku, Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau oraz Muzeum Stutthof w Sztutowie. Gośćmi seminarium byli również badacze zajmujący się poszczególnymi aspektami II wojny światowej, a zwłaszcza kwestiami terrorku i niemieckiej polityki okupacyjnej.

Wieczór historyczny z okazji rocznicy odzyskania niepodległości oraz święta Orderu Virtuti Militari. Gdańskie Autonomiczne Gimnazjum. Prezentowane są pamiątki zgromadzone przez uczniów oraz Muzeum II Wojny Światowej, 12 listopada 2012 r.
Fot. R. Jocher

Oprócz współpracy w zakresie badań naukowych i archiwalnych oraz wymiany eksponatów Muzeum II Wojny Światowej angażuje się w realizację projektów kulturalno-edukacyjnych. W 2012 r. współorganizowało I Międzynarodowy Festiwal Historyczny „Wiek XX. Anamneses”, który odbył się w maju we Wrocławiu. Jego celem było stworzenie przestrzeni dla wspólnej debaty historyków, pisarzy, filmowców i artystów, których twórczość nawiązuje do zagadnień związanych z ważnymi momentami historii europejskiej XX w. Na festiwal złożyły się liczne wydarzenia: debaty, filmy, warsztaty, spotkania, koncerty i spektakle. Udział w nich wzięli m.in. Jochen Böhrer, Christoph Boehr, Agnieszka Holland, Jarosław Hrycak, Roger Moorhouse, ks. Jerzy Myszor, Timothy Snyder, Mark Solonin, Robert Traba i Balázs Varga. W debacie „Totalitaryzm w przestrzeniach wystawienniczych” z ramienia Muzeum uczestniczył dr hab. Rafał Wnuk.

We wrześniu Muzeum II Wojny Światowej było z kolei partnerem I Sympozjum europejskich instytucji zajmujących się historią XX w. „Pamięć Europy”, zorganizowanego w Gdańsku przez Europejskie Centrum Solidarności, Europejską Sieć Pamięć i Solidarność oraz Federalną Fundację ds. rozliczenia dyktatury SED. Oprócz udziału w trzydniowej konferencji uczestnicy zwiedzili powstającą siedzibę Europejskiego Centrum Solidarności i zapoznali się z koncepcją wystawy głównej Muzeum II Wojny Światowej, zaprezentowaną przez dyrektora prof. dr. hab. Pawła Machcewicza.

Muzeum II Wojny Światowej wspiera również inicjatywy mające na celu pielęgnowanie pamięci o II wojnie światowej. Pokazem filmu *Zapomniana Odyseja* Muzeum włączyło się w lutym w kampanię

Dzień Dziecka
w Muzeum Broni Pancernej
w Poznaniu.
2 czerwca 2012 r.

edukacyjną „Pamiętamy o Sybirakach”, zorganizowaną przez Fundację Kresy-Syberia. Na przełomie sierpnia i września patronowało pierwszemu spotkaniu Rodzin Westerplatte, zorganizowanemu przez ogólnopolskie Stowarzyszenie „Klub Szkół Westerplatte”, i XXXIV Regatom o Puchar Obrońców Westerplatte odbywającym się corocznie na wodach Zatoki Gdańskiej. Muzeum było również partnerem wieczoru historycznego, zorganizowanego z okazji rocznicy odzyskania niepodległości oraz święta Orderu Virtuti Militari przez Gdańskie Autonomiczne Gimnazjum i poświęconego przedstawicielom tzw. pokolenia niepodległej. Ponadto pracownicy Muzeum II Wojny Światowej pełnili funkcję konsultantów przy opracowywaniu tematów konkursowych oraz zasiadali w jury VI Wojewódzkiego Konkursu Wiedzy o Bohaterach Westerplatte, organizowanego w Szkole Podstawowej nr 45 im. Bohaterów Westerplatte w Gdańsku.

W ubiegłym roku Muzeum II Wojny Światowej wsparło Fundację Filmową Armii Krajowej w produkcji filmu w reżyserii Zofii Kunert pt. *Walka bez broni. O Biurze Informacji i Propagandy AK* oraz dofinansowało publikację albumu pt. *Ruiny. Fotografie Wiesława Gruszkowskiego*, prezentującego fotografie zniszczonego po wojnie Gdańska autorstwa prof. Wiesława Gruszkowskiego – architekta i urbanisty, współautora projektu odbudowy śródmieścia Gdańska.

Ponadto Muzeum współorganizowało bądź objęło patronatem liczne imprezy, na których prezentowano odrestaurowany czołg Sherman Firefly, a wśród nich: Dzień Dziecka w Muzeum Broni Pancernej w Poznaniu, Ogólnopolskie Spotkanie Grup Rekonstrukcyjnych Battle of the Bulge w Leśnej Hucie, V Zlot „Strefy Militarnej” w Gostyniu oraz inscenizację D-Day Hel.

Czołg Sherman Firefly pozyskany
dzięki współpracy z Królewskim
Muzeum Sił Zbrojnych i Historii
Wojskowości w Brukseli.
Zlot „Strefy Militarnej” w Gostyniu.
15 lipca 2012 r.

Budynek Muzeum II Wojny Światowej. Studio Architektoniczne „Kwadrat” Sp. z o.o.

O Muzeum

Utworzenie

Idea utworzenia instytucji, która ukazywałaby II wojnę światową, łącząc perspektywę polską z doświadczeniami innych narodów europejskich, została sformułowana przez premiera Donalda Tuska. 1 września 2008 r. premier mianował prof. Pawła Machcewicza swym pełnomocnikiem ds. Muzeum II Wojny Światowej.

Muzeum II Wojny Światowej zostało powołane 26 listopada 2008 r. rozporządzeniem ministra kultury i dziedzictwa narodowego Bogdana Zdrojewskiego, a na siedzibę instytucji wybrano Gdańsk. 1 września 2009 r. na Westerplatte podczas obchodów 70. rocznicy wybuchu II wojny światowej prezes Rady Ministrów Donald Tusk podpisał akt erekcyjny Muzeum.

Muzeum II Wojny Światowej jest narodową instytucją kultury podlegającą ministrowi kultury i dziedzictwa narodowego oraz wpisaną do Państwowego Rejestru Muzeów.

Dyrekcja

Dyrektorem Muzeum jest prof. dr hab. Paweł Machcewicz. Funkcje jego zastępców pełnią dr Janusz Marszałec oraz dr hab. Piotr M. Majewski.

Pracownicy

W 2012 r. Muzeum zatrudniało 39 osób. Placówka umożliwia również odbycie praktyk oraz pracy w ramach wolontariatu, z których w ubiegłym roku skorzystało łącznie 10 osób.

Informacja finansowa

Fundusze Muzeum II Wojny Światowej stanowią środki przyznane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W roku 2012 budżet Muzeum wyniósł 58 mln 357 tys. zł, a wydatki Muzeum kształtowały się następująco:

■ dotacja na działalność bieżącą (prowadzenie działalności wystawienniczej, wzbogacanie kolekcji muzealnych, konserwacja, zabezpieczenie i digitalizacja muzealiów, prowadzenie działalności edukacyjnej, naukowej i wydawniczej, popularyzacja działalności muzealnej) **7 mln 061 tys. zł**

Minister Bogdan Zdrojewski
wręcza akt powołania
przewodniczącemu Rady Powierniczej
prof. Bogdanowi Chrzanowskiemu.
24 maja 2012 r. Fot. D. Matloch

Członek Rady Powierniczej
Muzeum II Wojny Światowej
prof. Jack Lohman.
Fot. R. Jocher

- wykorzystana dotacja przyznana w ramach uchwały Rady Ministrów z dnia 4 stycznia 2011 r. w sprawie ustanowienia Programu Wieloletniego „Budowa Muzeum II Wojny Światowej”

51 mln 105 tys. zł

- dotacja na pozostałe inwestycje 191 tys. zł.

Rada Powiernicza i Kolegium Programowe

Pracę Muzeum II Wojny Światowej wspierają dwa niezależne od siebie ciała doradcze: Rada Powiernicza oraz Kolegium Programowe. Tworzą je wybitni historycy z Polski, Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych, Francji, Niemiec, Rosji i Izraela, a także muzealnicy, prawnicy, dziennikarze i kombataneci.

Radę Powierniczą powołał 13 kwietnia 2012 r. minister kultury i dziedzictwa narodowego Bogdan Zdrojewski. W jej skład wchodzi obecnie:

prof. Bogdan Chrzanowski – profesor Uniwersytetu Gdańskiego, pracownik Muzeum Stutthof, pełniący funkcję przewodniczącego Rady,

dr Piotr M.A. Cywiński – dyrektor Państwowego Muzeum Auschwitz-Birkenau,

ppłk Tadeusz Filipkowski – wiceprezes Zarządu Głównego Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej, prezes zarządu Fundacji Filmowej Armii Krajowej,

dr Jarosław Krawczyk – historyk sztuki, redaktor naczelny magazynu historycznego „Mówią Wieki”,

prof. Jack Lohman – historyk sztuki, muzealnik, dyrektor Królewskiego Muzeum Kolumbii Brytyjskiej (RBCM),

Posiedzenie Kolegium Programowego Muzeum II Wojny Światowej. Od lewej: prof. Andrzej Chwalba, prof. Ulrich Herbert, prof. Włodzimierz Borodziej oraz dr hab. Rafał Wnuk. 8 listopada 2012 r. Fot. D. Jagodziński

prof. Krzysztof Mikulski – profesor Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu,

prof. Zdzisław Najder – historyk literatury,

mecenas Jacek Taylor – prawnik, przedstawiciel ministra skarbu państwa w Radzie Fundacji „Polsko-Niemieckie Pojednanie”,

Dorota Zawacka-Wakarecy – prezes zarządu Fundacji Generał Elżbiety Zawackiej „Archiwum i Muzeum Pomorskie Armii Krajowej oraz Wojskowej Służby Polek”,

Jacek Miler – dyrektor Departamentu Dziedzictwa Kulturowego w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego,

Grzegorz Fortuna – redaktor naczelny czasopisma „30 Dni”.

Kolegium Programowe zostało powołane 18 maja 2009 r. W jego skład wchodzi:

prof. Władysław Bartoszewski – pełnomocnik prezesa Rady Ministrów ds. dialogu międzynarodowego,

prof. Jerzy W. Borejsza – Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk,

prof. Włodzimierz Borodziej – Instytut Historyczny Uniwersytetu Warszawskiego,

prof. Andrzej Chwalba – Instytut Historii Uniwersytetu Jagiellońskiego,

prof. Norman Davies – Brytyjska Akademia Nauk,

prof. Israel Gutman – Ośrodek Badawczo-Naukowy Yad Vashem w Jerozolimie,

prof. Ulrich Herbert – Uniwersytet we Fryburgu Bryzgowijskim; Instytut Studiów Wyższych – Szkoła Historii we Fryburgu Bryzgowijskim,

*Posiedzenie Kolegium
Programowego
Muzeum II Wojny Światowej.
Od lewej: dyrektor Muzeum
prof. Paweł Machcewicz,
prof. Norman Davies
oraz prof. Krzysztof Pomian,
8 listopada 2012 r.
Fot. D. Jagodziński*

*Członkowie Kolegium
Programowego
prof. Andrzej Chwalba
oraz prof. Pavel Polian.
8 listopada 2012 r.
Fot. D. Jagodziński*

prof. Jerzy Holzer – Instytut Studiów Politycznych Polskiej Akademii Nauk,
prof. Pavel Polian – Instytut Geografii Rosyjskiej Akademii Nauk; Biblioteka Naukowa Rosyjskiego Państwowego Uniwersytetu Humanistycznego w Moskwie,
prof. Krzysztof Pomian – Muzeum Europy w Brukseli,
prof. Henry Rousso – Instytut Historii Współczesnej w Paryżu; Narodowe Centrum Badań Naukowych w Paryżu, Uniwersytet Paris-Ouest-Nanterre La Défense,
prof. Timothy D. Snyder – Uniwersytet Yale,
prof. Tomasz Szarota – Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk.

Od czerwca 2009 r. funkcję przewodniczącego Kolegium pełni prof. Norman Davies.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Мелуод /с Мелуод
Селуод уст. Бремен
Мелуодска Кундз
Пасноарский край
отдел Ресоты
Лидик № 235/5.
Зданович

www.muzeum1939.pl